

ОСОБЛИВОСТІ АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Використання земельних ресурсів України відзначається надзвичайно високою часткою сільгоспугідь, зокрема найвищою серед країн Європи розораністю, та недостатнім рівнем лісистості території, що обумовлює низку економічних та екологічних проблем. Україна, займаючи 6% території Європи, має 19% сільгоспугідь та 27% ріллі цієї частини світу. Питома вага сільгоспугідь в земельному фонді України становить – 68,5%, а розораність сягає 54,2%, тоді як пересічно по країнах Європи – 35%. В структурі сільгоспугідь на орні землі припадає 78,9%; пасовища – 12,8%; сіножаті – 5,6%; багаторічні насадження – 2,2%, перелоги – 0,5% [1, с.4].

Найвищий рівень сільськогосподарської освоєності території у Запорізькій, Миколаївській та Кропивницькій областях, в яких частка сільгоспугідь у загальній земельній площі перевищує 81%, а найнижче значення цього показника в Закарпатській (35,2%), Івано-Франківській (44,6%) і Рівненській (45,8%) областях. В 13 областях України розораність земельного фонду складає більше 60%, а в 3 із них: Кропивницькій, Запорізькій та Миколаївській – понад 69%.

Після відновлення Україною в 1991р. незалежності в структурі власності на сільгоспугіддя відбулися суттєві зміни. В наш час в приватній власності знаходиться 74,9% сільгоспугідь, в державній – 21%, у комунальній - 4,1% [1, с.4].

За даними Держгеокадастру в Україні є 45,3 тис. фермерських господарств, які обробляють 3,8 млн.га сільгоспугідь. Проте господарств з площею землекористування понад 500 га було всього 11. Останнім часом набула поширення така форма землекористування як агрохолдинги. В 2019р. вони обробили 6,45 млн.га сільгоспугідь, що складає 16% їх загальної площі в країні. ТОП-10 найбільших з них мали вигляд: понад 500 тис. га площа землекористування була в двох: “Укрлендфармінг” (550 тис.га) та “Кернел” (530тис. га), від 300 до 400 тис.га мали також два – “Агропросперіс”(396 тис.га) і Миронівський хлібопродукт(370 тис.га), а решта агрохолдингів використовували від 100 до 250 тис. га сільгоспугідь[1, с.12].

Важливе значення для розвитку аграрного сектора економіки України і підвищення його ефективності має поглиблення ринкових відносин та створення необхідних передумов щодо прискорення цього процесу. Поки що середня вартість ріллі в Україні найнижча серед європейських країн, зокрема порівняно з Польщею - майже у 8 разів менша. Першочергове значення для підвищення ціни сільгоспугідь має зростання на них попиту та створення необхідного правового поля щодо забезпечення можливості їх придбання у власність суб'єктами господарювання України.

28.04.2020р. Президент України підписав проголосований 31.03.2020р. ВРУ на позачерговій сесії закон, що спрямований на відкриття в Україні з 1.07.2021р. ринку земель сільськогосподарського призначення[2].

Розміри сільськогосподарського землекористування суб'єктів господарювання України повинні визначатися можливостями таких форм організації аграрного виробництва, які б максимально давали змогу відтворювати родючість земельних угідь.

Особливо великих збитків сільському господарству України та екологічному стану природного середовища завдає водна ерозія ґрунтів. В наш час площа змитої ріллі сягає майже 16 млн. га. Рівень зменшення гумусу на еродованих землях становить 30 – 70%, а загальна маса втрат за рік перевищує 24млн.т. Ерозія продовжується поширюватися на кожен 5-й га ріллі з

тих, що ще її не зазнали [3]. Все це вказує на вкрай негативну тенденцію в розвитку цього надзвичайно небезпечного процесу.

У великій мірі стан ґрунтового покриву, зокрема можливість відтворення його родючості, залежить від структури посівних площ. Традиційно сільськогосподарські культури групуються таким чином: зернові та зернобобові (в 2019р. займали 55,06% загальної посівної площі всіх категорій господарств України), технічні (32,37%), коренеплоди та баштанні (6,46%), кормові культури (6,11%). Аналіз динаміки поширення сільськогосподарських культур в нашій країні засвідчує, що посівні площі зернових та зернобобових і овочів відкритого ґрунту зростають, а решти культур зменшуються [4].

При обґрунтуванні заходів щодо відтворення родючості земельних ресурсів, що використовується в рослинництві, важливе значення має поділ сільськогосподарських культур в залежності від їх впливу на ґрунтоутворчі процеси. До групи ґрунтовідновлюючих відносяться зернобобові культури, багаторічні та частково однорічні трави, решта ж культур складають групу ґрунтовиснажуючих, які за площею домінують. Зростання посівних площ культур першої групи буде сприяти відтворенню родючості ґрунтового покриву.

Організація аграрного землекористування повинна враховувати територіальні особливості всієї сукупності природних чинників не тільки на рівні регіонів, але й специфіку кожної ділянки сільськогосподарських угідь, що використовується в аграрному виробництві.

Існуюча система оцінки ефективності аграрного землекористування в нашій країні враховує показники його прямої результативності, що визначаються переважно вартістю отриманого врожаю і розмірами орендної плати за користування земельними та іншими ресурсами, а також матеріальними витратами виробництва. Проте, при цьому доцільно також враховувати витрати, спрямовані на своєчасну компенсацію негативних наслідків, завданих в процесі вирощування сільськогосподарської продукції, її переробки та очищення і відтворення якості довілля.

Реалізація завдань щодо удосконалення аграрного землекористування можлива лише за умови створення в Україні дієвого державного механізму впливу на його суб'єкти, який би охоплював необхідний комплекс економічних, організаційних і правових заходів та унеможлилював негативний вплив сільського господарства, а також сприяв би усталеному його розвитку, але обов'язково на гармонійних засадах з навколишнім середовищем.

Список літератури:

1. Земельний довідник України 2020 // <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelny-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelny-fond-krayini>
2. Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» № 552-IX від 28.04.2020
<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-obigu-zemel-silskogospodarsko-60901>
3. Еродованість ґрунтів України// <https://superagronom.com/karty/erodovanist-gruntiv-ukrainy>
4. Урожайність сільськогосподарських культур на 01 листопада 2019 року // Державна служба статистики України// <https://www.ukrstat.gov.ua>